

[इंग्रजीमध्ये टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठीमध्ये अनुवाद]

[१९९६] १ एस.सी.आर. १०२२

हरियाणा राज्य

विरुद्ध

पाला आणि इतर

जानेवारी २९, १९९६

[न्या. के. रामास्वामी आणि न्या. जी. बी. पट्टनायक]

दंड संहिता, १८६० :

कलम ३०२ सह कलम २, ३४, ३०४ भाग II – खून - मृत्यूस कारणीभूत ठरण्याचा हेतू – न्यायचौकशी न्यायालयाने खुनाच्या गुन्ह्यात दोषी ठरवणे - उच्च न्यायालयाने कलम ३०४ भाग II अन्वये दोषी ठरवले आणि आरोपीला त्याने आधीच एका कालावधीसाठी कारावसाची भोगलेल्या कारावासाची शिक्षा पुन्हा सुनावली – अपीलामध्ये असा निर्णय दिला की, आरोपी मृत व्यक्तीला ठार मारण्याच्या समान उद्देशात सहभागी होता - म्हणून कलम ३०२ आर/२ सह कलम ३४ अन्वये दोषी ठरवून जन्मठेपेची शिक्षा सुनावली.

ए.पी. राज्य वि. रयावरापु पुन्नय्या, [१९७६] ४ एससीसी ३८२ वर भिस्त ठेवली.

लायॉनचे मेडिकल ज्युरिस्क्रिप्शन फॉर इंडिया (दहावी आवृत्ती), चा संदर्भ दिला.

फौजदारी अपील अधिकारिता : फौजदारी अपील क्रमांक २१०/१९९६.

पंजाब आणि हरयाणा उच्च न्यायालयाने दिनांक 1.9.92 रोजी फौ. अ. क्र. १४५-डीबी/१९९० मध्ये पारित केलेल्या न्यायनिर्णय आणि आदेशातून.

अपीलकर्त्यातर्फे - कु. इंदू मल्होत्रा यांच्या वतीने डी. बी. व्होरा.

तक्रारदाराच्या वतीने राजीव के. गर्ग आणि एन. डी. गर्ग.

उत्तरवादीतर्फे - बी. के. मेहता आणि प्रेम मल्होत्रा.

न्यायालयाचा आदेश खालीलप्रमाणे पारित करण्यात आला.

अनुमती दिली.

आम्ही दोन्ही बाजूंच्या पक्षकारांच्या वतीने उपस्थित असलेल्या वकीलांचे म्हणणे ऐकून घेतले आहे. प्रकरणाची वस्तुस्थिती अशी की, ६ डिसेंबर १९८९ रोजी सायंकाळी मृत रती राम जो गावातील लांबरदार होता तो गावाबाहेर फिरायला गेला होता. रात्री साडेआठच्या सुमारास ते येत असताना, अपीलकर्ते त्यांच्या घरातून बाहेर आले आणि त्यांच्या प्रत्येकाकडे मुसळ होती, आरोपी-1 ने जेव्हा तो त्यांच्या घरासमोर आला, तेव्हा त्याने त्यांच्या डोक्यावर वार केला आणि वेगवेगळ्या

भागांवर तीन वार केले. मृत व्यक्ती पडल्यावर, ए-२ ने पुन्हा छातीवर, पोटावर आणि शरीराच्या इतर भागावर तीन वार केले. त्याच्या शोधात आलेल्या मृताचा मुलगा व भाऊ पीडब्ल्यू-६ व ७ यांनी हा प्रकार पाहिला होता. पीडब्ल्यू-७ ने आरडाओरडा केला असता आरोपी आत जाऊन निघून गेला होता. मृतव्यक्तीला हॉस्पिटलमध्ये नेण्यात आले. त्यानंतर पाच दिवसांनी त्यांचा मृत्यू झाला. पीडब्ल्यू-९, आर.एम. सिंग या डॉक्टरने शवविच्छेदन केले. दोन व तीन क्रमांकाच्या डोक्याला सात जखमा झाल्या आहेत. जखम क्रमांक २ ही एक लेसेटेड जखम होती जी ४ सेमी बाय १ सेंमी आकाराच्या उजव्या मास्टोइड भागावर झाली होती. तो आकाराने अनियमित होता. डॉक्टरांच्या म्हणण्यानुसार, मृत्यूचे कारण सेप्टीसीमिया होते ज्यामुळे डोक्याला दुखापत झाली आणि सामान्य स्वरूपात मृत्यू होण्यास पुरेसे होते. सामान्य प्रक्रियेत मृत्यूस कारणीभूत ठरण्यासाठी पुरेशा होत्या. ते म्हणाले होते की, "सेप्टीसीमिया हा डोक्याला झालेल्या दुखापतीचा थेट परिणाम आहे. हा काही आजार नाही. दुसऱ्या शब्दांत, डोक्याला दुखापत हे मृत्यूचे कारण आहे. मृत व्यक्तीच्या अंगावर आढळलेल्या जखमा मुसळ नि - पी-१ आणि पी-२ मुळे झाल्या असाव्यात. उलटतपासणीत त्यांनी सांगितले की, "सेप्टीसेमियाचा रक्तस्त्रावशी कोणताही संबंध नाही. या प्रकरणातील जखमा नैसर्गिक सामान्य प्रवाहात मृत्यूस कारणीभूत ठरण्यासाठी पुरेशा नाहीत असे म्हणणे चुकीचे आहे. सत्र न्यायालयाने भादंवि कलम 300 चे अपवाद 4 लागू करून उत्तरवादींना भादंवि कलम 302 अन्वये दोषी ठरवले आणि जन्मठेपेची शिक्षा सुनावली. सर्व जखमा शवविच्छेदनापूर्वीच्या होत्या आणि सद्य अपिलावर उच्च न्यायालयाने भादंवि कलम ३०० मधील अपवाद ४ लागू करून खुनाच्या गुन्ह्याचे सदोष मनुष्यवधात रूपांतर करून कलम ३०४

भाग १ अन्वये दोषी ठरवून त्यांना आधीच भोगलेल्या कालावधीपर्यंत कारावासाची शिक्षा सुनावली आणि त्यानुसार त्यांची सुटका केली. त्यामुळे विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील करण्यात आले आहे.

रागात येऊन अचानक झालेल्या भांडणाची ही घटना नाही. आरोपींनी अवाजवी फायदा घेत मृतव्यक्तीला सट्टा लावला. त्यामुळे प्रतिवादींची बाजू मांडणारे ज्येष्ठ वकील श्री. मेहता यांनी आपली बाजू कलम ३०० च्या अपवाद ४ अन्वये निष्पक्षपणे व योग्य पद्धतीने मांडलेली नाही. दुसरीकडे सेप्टिसीमियामुळे मृत्यू झाला तर शवविच्छेदनाच्या जखमांमुळे झालेल्या मृत्यूचे कारण सांगता येत नाही आणि त्यामुळे खुनाचा गुन्हा दाखल करण्यात आलेला नाही, असा युक्तिवाद त्यांनी केला. त्याच्या समर्थनार्थ त्यांनी लायनच्या मेडिकल ज्यूरिस्क्रिप्शन फॉर इंडिया (दहावी आवृत्ती) या पानावर २२२ वर भिस्त ठेवण्याचा प्रयत्न केला. त्यात म्हटले आहे की " जीवाला असलेला धोका प्रामुख्याने किती प्रमाणात आहे यावर अवलंबून असतो. रक्तस्राव, जखमी अवयवावर आणि शॉकच्या प्रमाणावर; दुसरं म्हणजे, दुय्यम रक्तस्राव, सेप्टिसीमिया, एरिसिपेलास, टिटॅनस किंवा इतर गुंतागुंत होण्याच्या घटनेवर. जखम जीवाला धोकादायक आहे का, या प्रश्नाचे उत्तर देताना दुखापतीच्या संभाव्य प्राथमिक परिणामांवर धोक्याचे मूल्यमापन केले पाहिजे : टिटॅनस किंवा सेप्टिसीमिया, नंतर च्या काळात टिटॅनस किंवा सेप्टिसीमिया सारख्या शक्यता विचारात घेतल्या जाऊ नयेत. विद्वान वकिलाने मताचा नंतरचा भाग वाचला नसला तरी रेकॉर्डवरील वैद्यकीय पुराव्यांवरून हे स्पष्ट होते की सेप्टिसीमिया हे प्राथमिक कारण नाही आणि

मृत्यू मृतव्यक्तीला झालेल्या जखमांमुळे झाला आहे आणि ते सामान्य स्वरूपात मृत्यूस कारणीभूत ठरण्यासाठी पुरेसे आहेत. त्यामुळे सेप्टिसीमिया विचारात घेतला जाणार नाही.

कलम ३०० आयपीसीच्या कलम तिसऱ्या कलमात असे म्हटले आहे की जर हे कृत्य एखाद्या व्यक्तीला शारीरिक इजा पोहोचविण्याच्या हेतूने केले गेले असेल आणि केली जाणारी शारीरिक इजा मृत्यूस कारणीभूत ठरण्यासाठी सामान्य स्वरूपात पुरेशी असेल तर ती आयपीसीच्या कलम ३०० अंतर्गत येणारी हत्या असेल आणि म्हणूनच, आयपीसी कलम २९९ अंतर्गत हा सदोष मनुष्यवध ठरणार नाही. आरोपींनी घरातून बाहेर पडून डोक्यावर व शरीराच्या इतर भागांवर प्राणघातक शस्त्राने वार केले आणि जखमांमुळे मृत्यू झाला, तेव्हा शरीराच्या महत्त्वाच्या भागांवर झालेला हल्ला मृत्यूला कारणीभूत ठरण्याच्या हेतूने करण्यात आला असावा, असा अंदाज बांधला पाहिजे. हेतू हल्लेखोराच्या हृदयात बंदिस्त असतो आणि कृती आणि उपस्थित परिस्थितीवरून निष्कर्ष काढावा लागतो.

त्यानंतर असा युक्तिवाद केला जातो की, उत्तरवादींचा मृत्यूस कारणीभूत ठरण्याचा कोणताही हेतू नव्हता आणि त्याच्या समर्थनार्थ तो आंध्र प्रदेश वि. रायवरपू पुन्नय्या, [1976] 4 एससीसी 382 मधील या न्यायालयाच्या निर्णयावर भिस्त ठेवली. त्यातील तथ्ये प्रतिवादींना मदत करत नाहीत. त्यातील सर्व जखमा जरी मृत व्यक्तीचे पाय आणि हात या महत्त्वाच्या भागांवर नसल्या आणि त्यांच्या एकत्रित परिणामामुळे मृत्यू झाला असला तरी या न्यायालयाने भादंवि कलम ३०० आयपीसीचे तिसरे कलम लागू केले होते आणि उच्च न्यायालयाने कलम ३०४

भाग १ अंतर्गत शिक्षा रद्द केली होती आणि आरोपीला कलम ३०२ आणि ३४ आयपीसी अंतर्गत दोषी ठरवले होते. हे खरे आहे की या न्यायालयाने परिच्छेद ३९ मध्ये असे निरीक्षण नोंदवले होते की गॅंग्रीन, टिटॅनस इत्यादी दुय्यम घटकांचा अतिरेक होत नाही. या प्रकरणात, डॉक्टरांनी सांगितल्याप्रमाणे सेप्टीमसेमियाच्या अतिरेकी घटनेचा काहीही परिणाम होत नाही कारण मृत्यू केवळ डोक्याला मार लागल्याने आणि मृतव्यक्तीला झालेल्या इतर जखमांमुळे झाला होता. त्यानंतर असा युक्तिवाद केला जातो की एखाद्या विशिष्ट आरोपीच्या डोक्याला गंभीर दुखापत झाल्याचा कोणताही पुरावा नसल्यामुळे ते केवळ आयपीसी कलम 326 अंतर्गत दोषी ठरू शकतात. आम्हाला काहीच तथ्य वाटत नाही. वर सांगितल्याप्रमाणे तथ्ये हे सिद्ध करेल की दोन्ही आरोपींनी मृतव्यक्तीला ठार मारण्याचा समान हेतू पुरस्सरण केला होता आणि आयपीसी कलम 302 आणि कलम 34 अंतर्गत दोषी ठरवण्यास पात्र आहेत.

त्यामुळे अपील मंजूर करण्यात आले आहे. उच्च न्यायालयाचा निर्णय रद्दबातल ठरवला जातो आणि आरोपीला आयपीसी कलम 302 आणि कलम 34 अंतर्गत दोषी ठरवले जाते. त्यानुसार त्यांना कनिष्ठ न्यायालयाने दिलेल्या शिक्षेनुसार जन्मठेपेची शिक्षा भोगण्याचे निर्देश दिले जातात. त्यांना तात्काळ आत्मसमर्पण करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत. त्यांनी आत्मसमर्पण न केल्यास सत्र न्यायाधीश तात्काळ अटक वॉरंट जारी करतील आणि संबंधित पोलिसांमार्फत वॉरंटची अंमलबजावणी करतील आणि या न्यायालयाच्या रजिस्ट्रीला पुर्ततेचा अहवाल देतील.

अपील मंजूर.

X-X-X-X-X-X-X

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्याय निर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X-X-X-X